BOEKBESPREKINGEN

Rudolf Martin: Lehrbuch der Anthropologie. Zweite Auflage, 3 Bde, 1816 blz. Gustav Fischer, Jena, 1928. Prijs 90 R.M. ingenaaid, 96 R.M. gebonden.

Eindelijk is dan de lang verwachte en door velen lang gewenschte nieuwe uitgave van dit voortreffelijk handboek verschenen, met zeer groote toewijding en vlijt, met liefdevolle piëteit verzorgd door *Martin*'s weduwe, Dr. *Stefanie Martin-Oppenheim,* die zelf op anthropologisch gebied zulke uitnemende onderzoekingen heeft verricht.

De eerste editie van dit belangrijk werk, in *1914* verschenen, was reeds vele jaren uitverkocht en slechts met de grootste moeite soms antiquarisch te verkrijgen. Tengevolge van de vele en zeer belangrijke anthropologische onderzoekingen van de laatste jaren moest thans de inhoud wel tendeele worden omgewerkt, maar vooral zeer worden uitgebreid. Vandaar dat het aantal bladzijden, in de eerste uitgave slechts *1181* bedragend, in de nu verschenen editie tot *1816* is gestegen, terwijl ook het aantal afbeeldingen in den tekst zeer is toegenomen; ten deele ook zijn zij door betere vervangen. Thans bestaat het werk ook niet meer uit één enkel deel, maar uit drie kloeke banden, waarvan de derde uitsluitend de bibliographie, de literatuuropgave, het zaak- en auteursregister bevat, terwijl in de deelen *1* en *2* resp. de somatologie en de kraniologie (met osteologie) worden behandeld.

De veranderingen, die in deze editie zijn aangebracht, zijn ten deele nog van de hand van *Martin* zèlf. Echter voor bepaalde hoofdstukken moest thans de hulp van anderen worden ingeroepen. Zoo heeft *A. Huth* het hoofdstuk over de methoden van onderzoek geheel omgewerkt, terwijl door Prof. *Mollison* een geheel nieuw hoofdstuk over „Methoden der biologischen Eiweissdifferenzierung" is ingelascht, hetwelk echter m.i. wel uitgebreider had mogen zijn en waarin ik gaarne uitvoeriger de resultaten van dit onderzoek voor de anthropologie vermeld had gezien. Dit artikel is m.i. wel wat erg beknopt uitgevallen.

Door Dr. *Hanhart* is het hoofdstuk over dwerg- en reuzengroei herzien; bovendien hebben *Schlaginhauten, Oetteking, Back* en *Obermaier* voor verschillende hoofdstukken hun zeer gewaardeerde medewerking verleend.

Terecht zeker wordt in de inleiding dezer editie opgemerkt, dat van een volledige samenstelling der leerstof tot op den huidigen stand der wetenschap geen sprake kon zijn, omdat de anthropologie zich sedert het verschijnen der vorige editie meer en meer heeft gespecialiseerd. Echter betreur ik het toch ten zeerste, dat aan dit leerboek geen hoofdstukken toegevoegd zijn over de weeke deelen van het lichaam: het spierstelsel, de hersenen en de inwendige organen, daar toch in de laatste jaren ook deze meer en meer de aandacht der anthropologen hebben getrokken en daarover belangrijke studies zijn verschenen.

Echter ook zonder dat, mogen wij ongetwijfeld dankbaar zijn voor hetgeen dit kostelijk werk ons brengt. Ook in zijn nieuwen vorm bezitten wij in dit leerboek een streng-wetenschappelijk standaardwerk, dat op de werktafel van geen enkelen anthropoloog kan worden gemist en telkens en telkens weder zal moeten geraadpleegd worden. In waarheid, het doet *Martin*'s nagedachtenis, maar ook de bewerkster alle eer aan!

K. de Z.

Olivier Leroy. La Raison Primitive. Essai de Réfutation de la Théorie du Prélogisme. 23 Illustrations, dont 15 planches hors-texte. P. Geuthner. Paris 1927.

Uit den titel van dit boek blijkt reeds duidelijk het voornemen van den schrijver, om een door velen, vooral door niet-ethnologen, gehuldigde opvatting omtrent de geestesgesteldheid van primitieve volken te weerleggen, die in het bijzonder door prof. L. Lévy Bruhl wordt voorgestaan. Ziet men daarbij, dat het werk 316 bladzijden groot is, dan heeft Dr. Leroy zijn voornemen wel met voortvarendheid uitgevoerd; de inhoud bewijst, dat hij, gedreven door zijne overtuiging der juistheid zijner zienswijze, geen moeite heeft gespaard, deze ook tot zijne lezers te doen doordringen.

Objectief beschouwd behoort het verschijnen van dit werk zeker thuis in dit tijdvak van levendige gedachtenwisseling, dat wij op het gebied der volkenkunde heden ten dage zich zien ontwikkelen; dan wijzigen zich de meeningen onder den invloed van nieuwe methoden van onderzoek en nieuwe feiten of zooals hier door een gewijzigden uitleg van reeds bekend materiaal. Subjectief moet het voor den schrijver eene gewaagde onderneming geacht worden, in het universitaire milieu te Parijs, waar de ethnologische school van E. Durkheim en L. Lévy Bruhl hoogtij viert, deze in hare grondvesten aan te tasten. Toch was Dr. Leroy zich wel bewust, wat hij ging ondernemen, want in zijne „introduction" staat met even zoovele woorden aangegeven, hoe verderfelijk het voor de volkenkundige wetenschap in Frankrijk en daarbuiten geacht moet worden, dat de boeken van prof. Lévy Bruhl „Les Fonctions mentales dans les Sociétés inférieures" en „La Mentalité Primitive" zulk eene groote verbreiding krijgen en de daarin verdedigde opvattingen nu ook in hand- en schoolboeken haren weg vinden.

De schrijver heeft zijn taak niet alleen met ernst, maar ook op wetenschappelijke en scherpzinnige wijze opgevat, uitgaande van de overweging, dat prof. Lévy Bruhl door zeer verschillende oorzaken tot zijne eenzijdige en daardoor verkeerde meeningen moet zijn gekomen. Het eerste hoofdstuk wordt dan ook ingenomen door eene kritiek op de aangewende methode van onderzoek, waarbij zijns inziens zijn antagonist zich te veel heeft laten leiden door de vroeger zoo algemeen geldige opvatting van eene uniforme ontwikkeling van het menschelijke gedachtenleven en van de maatschappelijke instellingen en andere zeden en gewoonten, die daarvan het uitvloeisel vormden. Verder schrijft hij het aan de eenzijdige wijsgeerige opvatting van het „prélogisme" der lager staande volken en hunner „participations mystiques" toe, dat Lévy Bruhl zoovele ethnologische verschijnselen averechts uitlegt en bovendien die uitkiest, welke het best bij zijne meening passen. Ten slotte komt het aan de werkwijze van dezen in geenen deele ten goede, dat die vooropgestelde eigenschappen van het primitieve geestesleven worden bewezen niet uit de bronnen zelf, maar aan materiaal uit de tweede of derde hand. Bovendien wordt dit veel meer ontleend aan hooger staande volken als de Indianen van Noord-Amerika, Chineezen enz. dan aan de werkelijk primitieven als Negrito's, Australiërs en dergelijken. Terwille van die geestesgesteldheid van den onderzoeker wordt dan nog menig verschijnsel bij een volk ernstig in zijne beteekenis overschat. Dit geldt bijv. van zijne opvatting der „représentations collectives", die hem er toe brengt, een eigen persoonlijkheid aan een primitief lid eener groep niet toe te kennen, hoewel vele feiten voor het tegendeel pleiten.

In twaalf hoofdstukken worden nu de in de boeken over het prélogisme op den voorgrond tredende onderwerpen behandeld ter staving van die bezwaren van Dr. Leroy tegen de werkmethode en hare uitkomsten: in hoofdstuk II Raisonnement, in III Mémoire, in IV Langage, in VI Divination-Clairvoyance, in VII Sorcellerie enz.

Het is niet te ontkennen, dat Dr. Leroy zeer ernstige fouten daarin heeft aangetoond en zoo wordt het begrijpelijk, dat hij wegens het groote belang der volkenkunde, dat hem ter harte gaat, uitvoerig en zakelijk tot de bestrijding ervan

is overgegaan. Toch spreekt hij herhaaldelijk ook zijne waardeering uit over hetgeen prof. Lévy Bruhl door deze studiën heeft bereikt, waarbij het beter begrip van vele wreede gewoonten als kannibalisme, menschenoffers enz. bepaaldelijk genoemd moeten worden. Bovendien al zijn de leidende gedachten van zulk een schrijver aan twijfel onderhevig, toch houden zijne werken eene niet geringe waarde wegens het vele verzamelde feitenmateriaal, dat dikwijls voor anderen zeer moeilijk bereikbaar is.

Wellicht zou in „La Raison Primitive" de indruk van het behandelde nog versterkt zijn, ook voor gemoederen, die tot dusver onder den invloed van Lévy Bruhl's met zooveel talent geschreven boeken hebben verkeerd, wanneer meer dan nu de geringe kennis van laag ontwikkelde volken omtrent den werkelijken aard hunner omgeving ware vermeld, en ook het kenmerkende van het geestenleven in onze samengestelde maatschappij ter vergelijking veelvuldiger ware aangehaald. Het boek zou dan evenwel nog belangrijk in omvang zijn toegenomen. Nu is het een zuiver kritisch werk gebleven, dat eene onmisbare aanvulling vormt voor ieder, die tot nu toe het prélogisme in het geestelijke leven der primitieve volken als iets vaststaands heeft beschouwd.

A. W. NIEUWENHUIS.

Bij de Berg-Alfoeren op West-Seran, door G. de Vries, off. N.I.L., 306 blz., uitg. Thieme, Zutfen, 1927. Prijs ingen. fl. 3.90.

Dit boek heeft een dubbele bedoeling. De eerste is duidelijk uitgesproken: door in breeden kring kennis van Indië te brengen wil het liefde opwekken. Als alle publicaties van dezen aard, voorzoover zij geen grove onjuistheden bevatten, is ook deze toe te juichen. De schrijver heeft van een eenigszins langdurig verblijf in het binnenland van Seran een nuttig gebruik gemaakt en zijn werk verdient waardeering. Op geslaagde en mislukte onderdeelen willen wij hier niet wijzen; onze bespreking richt zich op de tweede, onuitgesproken, bedoeling: de waarde als wetenschappelijke bijdrage. Welnu, als zoodanig is dit boek van weinig belang. De allereerste eisch, waaraan elke ethnografische mededeeling, van welken aard ook, moet beantwoorden, is, dat duidelijk zij in hoeverre wij er op aan kunnen. Dit onderscheidt „beweringen" van „mededeelingen". Het is echter niet duidelijk, waarop de schr. zijn berichten baseert. Verstond hij een landstaal? Wat ontleende hij aan literatuur en wat nam hij zelf waar? Nieuws overigens vinden wij niet, doch door de aangeduide onzekerheid zijner basis brengt het boek zelfs geen — altijd welkome — bevestigingen. De enkele berichten, die de aandacht van den onderzoeker verdienen, willen wij hier even naar voren brengen, om ze te redden uit de egale massa van het reeds bekende. Veel is het niet, doch wel alles.

Het hoofdstuk „Mijlpalen op den levensweg" (p. 95—124) is als geheel lezenswaard; het bevat de beschrijving van eenige crisis-riten en schr. geeft daarbij een aantal inheemsche benamingen.

P. 102 vlg. Ceremonie van het zwart maken der tanden van meisjes van Ahiolo (Japjo) wordt hier uitvoerig beschreven; het is waarschijnlijk, dat dit doelt op dezelfde plechtigheid die Riedel beschrijft als het tandenvijlen. Dit laatste is echter volgens schr. hier geen ceremonie, doch geschiedt incidenteel.

P. 116. Bij de Aloene (= Makahala) zou geen menstruatiehutje in gebruik zijn, doch zou de ook hier vereischte afzondering plaats vinden in het huis zelf (dus zooals w.s. bij de Manoesela). Andere en betrouwbare berichten zijn hier echter tegenover te stellen. De meeste verwantschap vertoont een mededeeling van Tauern (Patasiwa und Patalima, p. 165), dat de Aloene-vrouwen weliswaar het dorp verlaten, doch zich vergenoegen met het tuinhutje en geen afzonderlijk voor dit doel gebouwde hutje kennen. Het huis heeft ook volgens schr. hier een afzonderlijke vrouwendeur. In de beide Hoekoe's, weliswaar tot de Aloene behoorend, doch grenzend aan het gebied der Wemale, heeft het huis slechts één deur. De

opmerking elders (p. 133), dat „het Alfoersche huis" twee deuren heeft, zal wel een slordige generalisatie zijn.

P. 126. Mededeelingen over de „loema inai", het moederhuis, en over moederzijdige afstamming bij de Wemale. Echter vaag. Blijkbaar bedoelt schr. met dit gebouw hetzelfde als wij reeds kennen door Martin, de monografie van het Encycl. Bur. en Stresemann; het is de baileo die elke soa oorspronkelijk had en nog heeft, voorzoover deze verwantengroep haar eenheid bewaard heeft en niet aan de kusten uit elkaar is geslagen. Een der andere namen ervoor is dan „sisi noeroe" (Stresemann). Voorts zou de man volgens schr. bij huwelijk komen te behooren tot de familie zijner vrouw, evenals de kinderen uitgenomen de oudste zoon; harta wordt niet betaald (p. 108). Het is zeer waarschijnlijk, dat deze ver reikende mededeeling berust op een onjuiste generalisatie van een enkel waargenomen geval waarbij een speciale regeling was getroffen of sprake was van een z.g. dienhuwelijk of inlijfhuwelijk. Men vergelijke b.v., wat Tauern (o.c. p. 165) over dit onderwerp meldt. Doch wat schr. ook precies moge hebben geconstateerd, in geen geval „matriarchaat", zooals hij meent.

Met dit handjevol aren, uit 147 pagina's bijeen gelezen, zijn wij genaderd aan het tweede deel van het boek: mythen, sagen en sproken. Dit deel nu, 140 blz. bevattend, heeft een eigen waarde; zulk een bijdrage is nuttig als onderdeel van een langzaam te bouwen geheel: een vergelijkend overzicht van den Indonesischen verhalenschat. Natuurlijk echter gelden ook tegen dit gedeelte de genoemde algemeene bezwaren. Op een enkelen trek uit deze verzameling willen wij de aandacht even vestigen. Het op p. 163 en 164 verhaalde is een inheemsche poging om de onderscheiding tusschen Aloene en Wemale te verklaren: hier ligt dus een aanwijzing, dat de Aloene niet worden beschouwd als een geïmmigreerde stam (zooals men wel doet voorkomen en zooals ook schr. wil). Op p. 170 en 178 blijkt verband te bestaan tusschen een bepaalde familiegroep eenerzijds en een dier of vrucht anderzijds: een aanwijzing voor totemisme.

Tenslotte wijzen wij nog op de door schr. in een aanhangsel gegeven samenvatting der kenmerkende verschilpunten tusschen de Wemale en de Aloene. Moge de „general reader" hier niet te veel aandacht, de ethnoloog een goede mate van critiek aan wijden. Naar de uitstekende fotografieën echter kunnen beide categorieën lezers met gelijke waardeering kijken.

J. PH. DUYVENDAK.

R. Maunier: La construction collective de la maison en Kabylie, Étude sur la coopération économique chez les Berbères du Djurjura. 78 blz. Institut d'Ethnologie, Paris, 1926. Prijs frs. 45.—.

De *Kanoens,* de wetboeken, der Kabylen schrijven voor, in welke gevallen een arbeid gemeenschappelijk verricht moet worden. Dat is niet alleen het geval met verschillende landbouwwerkzaamheden, zooals bij vele andere volken, maar ook met het herstellen der wegen, het schoonmaken der bronnen, het vervoer van allerlei artikelen en met het bouwen van huizen.

Dit laatste is door Maunier bestudeerd. Hij heeft in Groot-Kabylië vertoefd. Daarna zond hij een vragenlijst — die in het boekje is afgedrukt — aan de onderwijzers in de dorpen van Groot-Kabylië en ontving daarop een vijftig antwoorden. De bouwriten verwerkte hij in een afzonderlijke studie. Maunier bespreekt de inrichting der Kabylenhuizen en vermeldt daarbij verscheiden trekjes uit het Kabylenleven. Het bouwen der huizen geschiedt niet door de familie-, maar door de dorpsgroep. De traditie gebiedt het medewerken van alle dorpsgenooten. Het dorpshoofd roept hen op. De zomer is het gunstigste jaargetijde voor het bouwen. Voor de eischen van den landbouw wordt echter de huizenbouw dikwijls in den steek gelaten. Maunier bespreekt verder het oneconomische van

dezen vorm van arbeid, het aandeel der seksen daarin, het optreden van vaklieden, de geleidelijk groeiende arbeidsdifferentiatie in het dorp en het zelfstandig worden van den specialen vakarbeid, van het ambacht. Zoo toont de huizenbouw der Kabylen tegelijkertijd de achterlijkheid en de ontwikkelingstendenzen van hun economisch leven.

J. BRUMMELKAMP.

René Trautmann, La Littérature populaire à la Côte des Esclaves, 104 blz. Paris, Institut d'Ethnologie, 1927. Prijs fr. 45.— geb.

Deze verhalen, spreekwoorden en raadsels, die Trautmann „médecin major de 1re classe des troupes coloniales" optekende, werden door M. Delafosse uitgegeven als vierde deel van de „Travaux et Mémoires de l'Institut d'Ethnologie" van de parijse universiteit. De genoemde afrikanist schreef een kort woord ter inleiding.

Niets is zo geschikt om het geestesleven van primitiever volken te leren kennen, als hun populaire letterkunde. Daarin toch openbaart zich niet de geest van de enkeling, maar de zienswijze van de gemeenschap. Daarom hebben ook volksverhalen en spreekwoorden, mits ze nauwkeurig zijn weergegeven, waarde voor de wetenschap: voor de ethnoloog zijn ze zuiver objektief studiemateriaal.

Trautmann verzamelde zijn gegevens aan de Slavenkust bij de stammen der Popo, Fon en Nago. Uit het grote aantal verhalen die onder deze inboorlingen in omloop zijn, koos hij vooral die, waarin de morele en sociale begrippen van die volkeren tot uiting kwamen. Op deze wijze worden een veertigtal deugden en ondeugden aanschouwelik voorgesteld. Spreekwoorden geven hun opvattingen kort en bondig weer. Dat een groot aantal spreuken weinig of niet verschilt van die bij ons bekend zijn, spreekt wel van zelf: „Het ongeluk toont me, wie me liefheeft" (Nago). „In het ongeluk leert men zijn ware vrienden kennen" (Popo). „Doe mij wat ik u doe: dat is de talisman der vriendschap" (Nago). „Men ziet veel voeten waar men om niet kan eten, maar ze verdwijnen wanneer het voedsel op is" (Popo).

Dit werk zij aanbevolen.

P. GERLACH ROYEN O. F. M.

Hans Overbeck, Malaiische Weisheit und Geschichte (= Insulinde I), III + 273 blz. Jena, Eugen Diederichs, 1927. Prijs geb. M. 11.—.

Dit nieuwe deel van de serie Insulinde, waarvan reeds eerder het tweede deel verschenen is (zie bespreking in dit tijdschrift III, blz. 47), bevat een tweetal verhalen, die door den heer Overbeck uit het Maleisch vertaald zijn. Het eerste is een Maleische Vorstenspiegel, waarin de deugden van den goeden heerscher worden behandeld; het tweede de 'Sějarah Malayu', een chroniek der Maleische geschiedenis tot aan de komst van de Portugeezen. Beide werken zijn interessante getuigenissen van den Maleischen geest en verdienen het volop aan een Europeesch publiek te worden bekend gemaakt. Van dit deel is echter de inleiding wel het belangrijkste. De heer Overbeck — een waar mercator sapiens — geeft hier in korte trekken een overzicht van de Maleische literatuur, dat uitmunt door helderheid en overzichtelijkheid.

De serie „Insulinde" zal drie deelen omvatten. Het schijnt evenwel, dat bij genoegzame belangstelling bij het publiek, andere publicaties zullen volgen. Wij wenschen van harte, dat het vertrouwen van den uitgever niet zal worden beschaamd, te meer waar hem een bijzonder woord van lof toekomt voor de eenvoudige en voorname wijze, waarop hij deze serie verzorgt.

J. DE VRIES.

Album M. J. Eiseni 70. Sünni-päevaks (Tartu 1927). 174 blz.

In dezen feestbundel, ter eere van den bekenden Eestnischen folklorist M. J. Eisen, staan een aantal belangwekkende artikelen, geschreven door geleerden, die ook ver buiten Eestland vermaard zijn, zooals Walter Anderson, Kaarle Krohn, Oskar Loorits. Een gedeelte der bijdragen behandelt onderwerpen, die in het bijzonder betrekking hebben op de Finsche, Eestnische en Lijflandsche folklore. Van wijder belang is een bijdrage van Loorits over „Heldenprototypen", waarin mededeelingen worden gedaan over een aantal personen, die inderdaad geleefd hebben en in hun geboortestreek de helden eener locale sage zijn geworden. Wat er van hen verteld wordt, vinden wij ook in sprookjes en epische liederen. Zeker zullen aan deze literaire voorbeelden een aantal trekken zijn ontleend, maar het is ook mogelijk, dat wij in zulke dorpstradities de kiemen der epische overlevering aantreffen. Een drietal bijdragen handelen over Kerstmisgebruiken: Paul Ariste vertelt van gezelschapsspelen in den Kersttijd; I. Manninen geeft een beschrijving van het Kerst- en Nieuwjaarsgebak, waarbij een aantal afbeeldingen zijn afgedrukt. Interessant is het duidelijke verband met de Zweedsche gebruiken; zoo herinnert de *jõulukult* aan den Zweedschen joelbok. Het verband met den vruchtbaarheidsritus blijkt uit het gebruik, in het deeg voor ieder der familieleden een korenaar te steken; wiens aar bij het bakken verbrandde, die zou in het komende jaar sterven. Eindelijk schrijft G. Ränk over Sylvesterbok en Kerstmisgans, die eveneens uit Skandinavië herkomstig zijn.

Korte, in het Duitsch gestelde referaten stellen den folklorist, die het Eestnisch niet machtig is, in staat, van den inhoud kennis te nemen.

J. DE VRIES.

Государственное Русское Географическое Общество, Отделение этнографии — Сказочная Комиссия, Обзор Работ 1924—1925 (Leningrad 1926) en 1926 (ib. 1927).

Uit deze beide jaarverslagen der „Sprookjeskommissie" krijgen wij den indruk, dat er in het nieuwe Rusland op het gebied der folklore hard gewerkt wordt. Door een doelmatige organisatie van de beschikbare krachten tracht men de lacunes in de kennis der Russische overleveringen aan te vullen en het resultaat der onderzoekingsreizen is neergelegd in een uitgebreid materiaal, waarvan de aard en de omvang wordt medegedeeld door de opgeteekende verhalen met een korte verwijzing naar Aarne's register en bekende Russische verzamelingen te refereeren.

Organisatie is de leus van deze folkloristische werkzaamheid; de wetenschap gaat werken als een groot bedrijf. Wij kunnen niet anders dan bewondering hebben — vermengd met een niet geringe afgunst wegens het volslagen ontbreken van een dergelijke centralisatie voor de folklore van ons land en onze koloniën — voor de activiteit dezer Russische kommissie. Het spreekt van zelf, dat zich nu vragen voordoen, die eerst opgelost moeten worden, wil de leiding, die de kommissie geeft, inderdaad doeltreffend zijn. Zoo behandelt N. P. Andreef de vraag, hoe de verhalen moeten worden gecatalogiseerd, waarbij hij gelegenheid vindt, aan te toonen, dat het typenregister van Aarne onvoldoende is. Hij tracht het aan Russische verhoudingen aan te passen, door invoeging van nieuwe nummers. Dit is lapwerk. Wanneer men bijv. het materiaal uit andere werelddeelen wil catalogiseeren, kan men het systeem van Aarne, dat gebaseerd is op het Europeesch materiaal, eenvoudig niet gebruiken. Een nieuw en ruimer georiënteerd systeem is broodnoodig; met belangstelling zien wij het werk van Prof. Stith Thompson tegemoet, die bezig is, een dergelijk register uit te werken.

Van de overige bijdragen noem ik nog een stuk van A. Nikiforof over de

cartographie van het sprookje. Hij behandelt daarin verschillende soorten van folkloristische kaarten en geeft daarbij blijk van een praktischen kijk op dergelijke problemen, maar tegelijkertijd van een al te groote zucht tot systematiseering. Op de bureaux, waaruit men den arbeid der inzamelaars leidt, is het aanleggen van een dergelijk kaartenmateriaal zeer zeker noodzakelijk; of de sprookjesonderzoeker ervan gebruik zal maken, hangt echter grootendeels van zijn aanleg af; de kaarten zijn voor hem, meen ik, een hulpmiddel, dat hij ook ontberen kan. Het verbaast me, dat de overigens zoo goed georiënteerde schrijver met geen woord rept van het cartografische materiaal, dat W. Liungman aan zijn dissertatie En Traditionsstudie (Göteborg 1925) heeft toegevoegd; voor zoover mij bekend, is dit de volledigste en origineelste poging om de resultaten van een onderzoek in kaarten vast te leggen.

J. DE VRIES.

P. O. Bodding, Santal Folk Tales II (= Instituttet for sammenlignende Kulturforskning, Serie B, VII), Oslo 1927. 403 blz. Prijs: £ 1.2.0.

In den 3en Jaargang van M. en M., blz. 139, heb ik het eerste deel van deze omvangrijke publicatie aangekondigd. Wat daar werd opgemerkt, geldt evenzeer voor dit tweede deel. Slechts kan met nog meer nadruk worden gezegd, dat de omvang van dit deel niet evenredig is aan zijn beteekenis. Men kan de hier geboden teksten beschouwen uit een linguistisch èn uit een folkloristisch oogpunt. In beide opzichten lijkt mij de uitvoerigheid van deze publicatie overdaad. Want voor de bestudeering van de taal heeft men aan de 180 pagina's van het eerste deel toch reeds een zeer rijk materiaal: menige taal moet bestudeerd worden uit heel wat minder gegevens! En uit folkloristisch oogpunt geldt weer hetzelfde bezwaar, dat wij betreffende het eerste deel reeds formuleerden: de teksten staan bijna alle (24 van 43) in het boek van Bompas, hier slechts minder uitvoerig en verwaterd (in nr. 63 beantwoorden aan 7 regels van Bompas niet minder dan vier groote bladzijden bij Bodding!). Stellig had de uitgever wijzer gedaan, alleen die verhalen in extenso af te drukken, die niet reeds bij Bompas waren medegedeeld. Dat de uitgever niet eens de moeite heeft genomen, naar deze collectie, die uit zijn eigen opteekeningen werd samengesteld, te verwijzen, beschouw ik als een bewijs, dat hij weinig oog heeft voor de belangen van de folkloristische onderzoekingen; dat onder deze omstandigheden elke verdere oriënteering betreffende den inhoud dezer verhalen ontbreekt, kan dan ook niet verbazen, maar het blijft te betreuren, vooral waar het den schrijver niet moeilijk zou zijn geweest, in Oslo bekwame en hulpvaardige folkloristen te vinden, die hem de noodige gegevens hadden kunnen verschaffen.

De bundel bevat „Humorous Tales" en „Stories referring tot ogres". Van deze zijn de volgende reeds uit Bompas bekend: Bd 25 = Bm 1; Bd 26 = Bm 127; Bd 27 = Bm 124; Bd 29 = Bm 64; Bd 30 = Bm 125; Bd 31 = var. van Bd 30; Bd 32 =Bm 132; Bd 33 = Bm 13; Bd 34 = Bm 39; Bd 35 = Bm 137; Bd 36 = Bm 131; Bd 37 = Bm 142; Bd 45 = Bm 167; Bd 46 = Bm 109; Bd 47 = Bm 62; Bd 48 = Bm 20; Bd 49 = Bm 90; Bd 55 vgl. Bm 25; Bd 56 = Bm 40 (vgl. Wesselski, Der Hodscha Nasreddin, nr. 328); Bd 57 = Bm 89; Bd 58 = Bm 128; Bd 60 = Bm 80; Bd 62 en 63 = Bm 91; Bd 64 = Bm 4; Bd 65 = Bm 95; Bd 67 bevat motief van Bm 3, 19, 71, 75. Van de overblijvende verhalen zijn nog te vermelden: Bd 39 (dief maakt tijger, jakhals en beer aan het schrikken); 40 = mijn Volksverhalen nr. 148; 41 (twee broers bezitten samen een koe en vechten om hun deel); 42 (dooden van reus door vastbinden; vgl. Volksverh. 112); 43 (tijger bang voor haas; vgl. Bd. 44 en 45); 54 (rechtsgeding met domme getuigen); 59 (man en vrouw twisten over hun werk); 61 (begin is Bolte-Polivka II, 199 ff; eind is Voorhoeve nr. 197); 66 (= Aarne 302).

J. DE VRIES.

Dr. H. C. Valkema Blouw. De behandeling van de jeugdige misdadigers in Engeland. Diss. 74 blz. Drukkerij Warnier Junior, Haarlem, 1928.

Schrijver geeft in zijn interessant werk een overzicht van de behandeling van den jeugdigen misdadiger in Engeland, waar men over een twingtigjarige ervaring beschikt.

In de inleiding gaat hij de oorzaken van de jeugdmisdaad na. Erfelijkheid, milieu en lichamelijke minderwaardigheid vormen de hoofdfactoren, die leiden tot een gebrek aan zelfbeheersching.

De grondslagen voor de verbetering zijn verwijdering uit de maatschappij en her-opvoeding met een vakopleiding in een omgeving, welke het afschrikwekkende van een gevangenis mist. Hiervoor zijn afzonderlijke inrichtingen noodig, waarvan men er in Engeland meerdere soorten kent.

De misdadiger onder de 16 jaar kan in afwachting van zijn vonnis reeds in een „House of Detention" ondergebracht worden. Blijkt de onttrekking aan het milieu bij zijn veroordeeling noodig, dan kan de delinquent geplaatst worden in een „Industrial-school" of in een „Reformatory-school". Deze inrichtingen staan onder de burger-autoriteiten. Naar de eerste worden de kinderen onder de 14 jaar gezonden, naar de laatste de kinderen van 14—16 jaar. In de eerste worden de grootere jongens niet opgeleid, in de R.-school wel. Voor jongens en meisjes zijn afzonderlijke gestichten. Er bestaat een groote persoonlijke vrijheid in deze inrichtingen. Aan sport wordt veel tijd besteed. De psychopathen worden in afzonderlijke gestichten verpleegd. Bij het verlaten van de R.-school heeft elken jongen een „local-friend", die hem in moeilijke omstandigheden mag helpen tot zekere hoogte. De goede resultaten berusten op de goede nazorg, opleiding tot een beroep en aankweeken van het gevoel van zelfstandigheid.

De aandacht wordt gevestigd op het voorkomen van misdadige neigingen na doorgemaakte encephalitis lethargica (slaapziekte).

De misdadigers boven 16 jaar kunnen vlgs. de „Mental deficiency Act" in een bizondere inrichting komen. Bij voorwaardelijke veroordeeling moet hij zich onder toezicht stellen. Mogelijk is tenslotte opzending naar een „Borsal-Institution" of veroordeeling tot gevangenisstraf. De voorloopige hechtenis wordt doorgebracht in een „Remand-Prison".

Aan de Borsal-Institution heeft men zooveel mogelijk het gevangeniskarakter ontnomen. Er bestaat een vrij groote persoonlijke vrijheid, opleiding tot een beroep, veel sportbeoefening. De nazorg berust bij de „Borsal-Association", welke een particulier karakter draagt. Naast de Borsal-institutions blijven nog de jeugdgevangenissen gehandhaafd.

Ten slotte wordt de taak van den medicus-deskundige besproken.

Bij de hervorming van de jeugd-rechtspraak zal het de moeite loonen van dit werk kennis te nemen.

L. DOOREN.

Mr. H. L. A. Visser, Wetenschap en leven. Bijdrage tot een wereldbeschouwing 220 blz. H. D. Tjeenk Willink & Zoon, Haarlem, 1927. Prijs f 4.50, geb. f 5.25.

Het boek van Mr. Visser wil de vraag beantwoorden, hoe de irrationeele strevingen van ons leven en de wetenschappelijke rationaliseering te verbinden zijn in een wereldbeschouwing, die voor de levenspraktijk vrucht dragen kan. Van het gangbare monisme verwijdert de schrijver zich. Hij sluit zich aan bij een feitelijk bestaand, en onvermijdelijk eenheidsstreven, een in ons werkenden zin voor eenheid.

Hij noemt zijn levensbeschouwing idealistisch-positivistisch. Zij neemt in zich op het element der irrationaliteit, met het uitzicht, dat het niet steeds dezelfde plaats zal mogen blijven vervullen.

Dat wil dus zeggen, dat de rationaliseering sterker zal worden in den loop van den tijd. De kracht, door het irrationeele leven uitgeoefend, komt in een soort van tegenstelling met de kracht der rede. Denkt men aan een leiding van de levenskrachten en niet aan onderdrukking, dan wordt het juiste evenwicht gevonden in een door den schrijver dus genoemde behoorlijke energie. Deze behoorlijke energie is dan een gezichtspunt, waardoor men kan bepalen, of ergens een der krachten zijn grenzen overschrijdt.

De schrijver geeft dan eenige toepassingen van dit standpunt ten aanzien van het liefdeleven, en de betrekking tusschen individu en maatschappij.

Het standpunt doet zeer denken aan de leer der menging, zooals Plato die in den Philebus heeft ontwikkeld. Daaruit reeds kan men zien, dat de overvloed van bewijsmiddelen, door den schrijver aangevoerd, niet zoo essentieel is als hij schijnt te meenen. Het boek zou gewonnen hebben, als het een iets meer klare uiteenzetting van het standpunt had gegeven, en dan in de aangevoerde lectuur een critische zifting had gehouden. Want er worden thans te veel meeningen aangevoerd, die zeker niet onweersproken zijn gebleven, ook al deelt de schrijver die tegenspraak niet mee. Als een zekere zenuwarts klaagt over de ongelukkige offers der abstinentie, die daardoor geestelijk misvormd zijn, zou een vrij groot wantrouwen tegen deze klacht meer gerechtvaardigd zijn dan een aanvoering als argument.

Intusschen zijn de opmerkingen van den schrijver in het gedeelte over de toepassingen meermalen zeer de overdenking waard, o.a. de paragraaf over de waarde van belooningen.

De schrijver heeft in de sociologische gedeelten van zijn boek meer belangrijks gezegd dan in het dikwijls aanvechtbare wijsgeerig en psychologisch deel, dat trouwens ook wat onevenredig is.

Desiderata: de hoofdzaak meer op den voorgrond, minder germanismen enz., scherper begripsbepalingen, zooals van karakter, 't psychische, de godsdienstphilosophie (71) enz. Erkentelijk kan men den schrijver ook zijn voor de aanwijzing van meer dan één niet al te bekend belangwekkend geschrift.

H. T. DE GRAAF.

N. Geurts: Het huwelijk bij de Griekse en Romeinse moralisten. Utr. diss., 184 blz. H. J. Paris, Amsterdam, 1928, 3.75 gld.

In dit proefschrift, waarmee de schrijver zijn universitaire studie in de klassieke letteren heeft afgesloten, worden de opvattingen der Grieksche en Romeinsche moralisten over huwelijk en huwelijksmoraal, naar bepaalde gezichtspunten geordend, weergegeven, waarbij als laatste tijdgrens de IIe eeuw na Chr. is genomen. Behandeld worden: de aangegeven gronden, van algemeen theoretischen aard en de persoonlijke, waarop het huwelijk en de gehuwde staat worden aangeprezen of ook afgewezen; verder wat er geleeraard is over de verhouding der echtgenooten in het algemeen, en de echtelijke trouw in het bizonder. Dan worden de voorschriften betreffende het geslachtelijk verkeer in het huwelijk, die deels van eugenetische, deels van ascetische strekking zijn, besproken; terwijl ten slotte het weinige dat door de huwelijksmoralisten over echtscheiding en hertrouwen opgemerkt is, wordt meegedeeld. Een laatste hoofdstuk geeft in het Duitsch een beknopte samenvatting van het voorafgaande, waarin vooral die punten naar voren gebracht worden, waaromtrent ontwikkeling of althans verandering vastgesteld kan worden.

De aard van het boek, in hoofdzaak een verzameling van gegevens (en de karakteristiek daarvan) laat een weergeving van den inhoud niet toe: ook de eigen samenvatting van den schrijver beslaat nog 16 bladzijden. In het volgende worden slechts enkele onderwerpen genoemd, om de belangstellenden in dit gewichtig onderdeel der ethiek en haar historie te doen zien wat zij hier kunnen vinden.

In den ouderen tijd blijkt als de voornaamste grond voor het huwelijk regelmatig genoemd te worden: de door de natuur — of door God — gewilde instandhouding van het menschelijk geslacht. In rechtstreekschen samenhang hiermee is de opvatting, vooreerst, dat in het huwelijk aan den man en de vrouw eveneens door de natuur hun rol is toegewezen als economische wezens: de eerste moet de verwerver zijn, de laatste de bewaarster; en verder de overtuiging, dat kinderen noodzakelijk zijn als steun voor hun vader en moeder in den ouderdom. In velerlei schakeeringen, waarbij vaak naast de economisch-maatschappelijke motiveeringen ook de nadruk gelegd wordt op de verschillen en physiologische gesteldheid van man en vrouw, blijft deze opvatting de gansche oudheid door bestaan: het huwelijk — en op enkele uitzonderingen na, waarvan Plato de meest bekende is, verstaat men daaronder uitsluitend het monogame huwelijk — is *nuttig* voor de maatschappij en voor de betrokkenen. Antipater, een Stoïsch wijsgeer uit de IIIe eeuw v. C., is de eerste, voor wien het *geestelijk* samenleven van man en vrouw van beteekenis is als huwelijksmotief En Plutarchus, die ook het stoffelijk voordeel van kinderbezit als grond afwijst, is de eerste die aan de liefde in het huwelijk de grootste plaats inruimt. Vermelding verdient ook, dat, bij Plato het eerst, en daarna bij anderen, een zuiver theologisch motief wordt aangevoerd: ieder moet kinderen verwekken om dienaren voor de godheid na te laten.

Terwijl de meerderheid der schrijvers uitgaat van een essentieel verschil in aanleg tusschen man en vrouw, en daarmee het verschil in positie verdedigen, erkennen enkelen, Musonius b.v., geen onderscheid, en stellen dus aan beide partijen ook gelijke eischen, b.v. van genegenheid; gewoonlijk echter wordt van de vrouw onbeperkte liefde gevergd, van den man slechts waardige hoogachting. Echtelijke trouw wordt bij de vrouw vanzelfsprekende eisch geacht; de eerste die haar ook voor den man als het ideaal stelt is Plato: aangezien hij echter deze eisch, hoewel theoretisch mogelijk, praktisch als het ideaal stelt is Plato; aangezien hij echter dezen eisch, hoewel theoretisch mogelijk, praktisch als ondoorvoerbaar beschouwt, laat hij zekere uitzonderingen gelden. Ook de meeste lateren blijven voor den man toegeeflijk; vooral Musonius echter is absoluut. Van hem ook is de opvatting — althans hij is de eerste bij wien zij zich met zekerheid laat aanwijzen — dat ook in het huwelijk alle geslachtelijk verkeer uit den booze is, dat alleen op genot gericht is en niet uitsluitend het verwekken van kinderen ten doel heeft.

Ziehier slechts zeer enkele voorbeelden uit de massa der meegedeelde uitlatingen. De schrijver zelf zegt bescheidenlijk ze zóó geordend te hebben, dat de mogelijkheid tot *onderlinge* vergelijking open komt. Interessant echter niet minder is de gelegenheid die deze verzameling van „heidensche" uitspraken biedt tot vergelijking met de opvattingen, die het Christendom heeft gehuldigd. In een bespreking van een boek van Van Ginneken, waarin deze „de voortteling van het menschelijk geslacht het hoofddoel van het contract, dat het huwelijk is", noemt, stelde de kerknieuwsredakteur van de N. R. Ct. onlangs de vraag of zulk een grove opvatting van het huwelijk wel christelijk te noemen is. Wie eenige kennis heeft van de oudchristelijke opvattingen ten deze, weet dat deze twijfel volkomen ongerechtvaardigd is. Clemens van Alexandrië b.v., die zich in het bizonder met het vraagstuk bezig gehouden heeft, omschrijft het doel van het huwelijk juist als Van Ginneken, en sluit zich daarbij volkomen aan de oudere Grieksche opvatting aan. En een vergelijking van andere punten in de huwelijksmoraal doet, behalve verdere overeenkomst met „heidensche" opvattingen, — naast allerlei belangrijke verschillen, — zien, dat mannen als Musonius rigoureuzer geweest zijn dan de Christelijke moralist meende te mogen zijn.

H. BOLKESTEIN.

Mr. Marius G. Levenbach, Arbeidsrecht als deel van het recht. Openbare les, gehouden b. d. aanv. v. h. lectoraat i. h. Arbeidsrecht aan de Gemeentel. Univ. van Amsterdam, 15 Des. 1926. 35 blz. H. J. Paris, Amsterdam. Prijs f 0.90.

Een pleidooi voor een afzonderlijk rechtsonderdeel, te vormen uit alle recht dat den arbeid regelt. Zeker, er zijn weinig onderwerpen, waarbij de verhouding tusschen de onderliggende feiten en de daarboven zich optrekkende rechtsregeling een zoo groot overwicht der feiten vertoont, als juist de arbeid, met zijn machten en belangen. Van het gewicht van dien ondergrond geeft al dadelijk, zoo historisch als actueel, de inleiding (7—9) rekenschap. Juist van hem echter, die sociologisch op het stuk van den arbeid zijn sporen reeds verdiende — van een hoofdstuk uit Levenbach's boek over Arbeid in Amerika genoot de lezer van dit tijdschrift in Nov. 1925 de primeur —, zal men wellicht het pleidooi ook voor *rechts*-behandeling van den *arbeid* aanvaarden.

De regeling van den arbeid is niet een kunstmatige uitzondering, niet een abnormale standswetgeving. „Het arbeidsrecht vormt een normaal deel van het recht", bepleit spr. allereerst, en voorts, dat die regeling een karakter van *recht* draagt (9—12). Het is niet maar „économie sociale appliquée" of een voorwerp voor politieke studie; het *is* recht en men kan het aan de wetenschap des rechts ook gerust toevertrouwen: „De moderne rechtswetenschap is weer voldoende vervuld van de maatschappelike achtergrond van de rechtsregels".

Wat markeert nu echter in het aldus arbeidsrecht genoemde m.i. de wending naar een afzonderlijk rechtsonderdeel? Vooreerst: dat het niet maar de wet op het arbeidscontract en de sociale wetgeving omvat. Vele zijn de „Bronnen van arbeidsrecht", betoogde in October 1927 de Leidsche privaatdocent Mr. A. N. Molenaar, en hij liet die veelheid zien, zonder in gelijke mate als Levenbach deed de eenheid van den eindstroom te doen beseffen.

En voorts: dat het niet maar neerkomt op het weergeven en van commentaar voorzien dier arbeidsregelingen. Ingewikkelder rechtsbewerking komt eraan tepas. Het blijkt uit Levenbach's voorbeelden voor „de nauwe samenhang van het arbeidsrecht met andere delen van het recht" (13—24): ons boycotrecht is niet te begrijpen zonder de verruiming der onrechtmatige daad en de uitbreiding van het kort geding, het bedrijfsongevallenrecht beïnvloedde het aansprakelijkheidsrecht in het algemeen, de ontwikkeling van het bedrijfsarbeidsrecht hangt samen met het probleem van nieuwe gezagsorganen in het staatsrecht.

Waarom nu de stukken arbeidsrecht, die in zoo uiteenloopende rechtsonderdeelen zoo diep geworteld lagen, daaruit losgemaakt teneinde ze onderling samen te brengen? In de hoop ze èn geïsoleerd van de overige rechtsstoffen èn door den eenheidsband van den gemeenzamen feitelijken ondergrond, den arbeid, beter tot hun recht te kunnen brengen. Levenbach's vijfdeelig „overzicht van de inhoud van het arbeidsrecht" (25 vlg.) maakt den lezer naar zijn uitwerking van onderdeelen belangstellend en begeerig.

M. P. VRIJ.

Dr. H. Dooyeweerd, De beteekenis der wetsidee voor rechtswetenschap en rechtsphilosophie. Rede b. d. aanv. v. h. hoogl.ambt aan de Vrije Univ. te Amsterdam den 15en Oct. 1926 uitgesproken. 112 blz. J. H. Kok, Kampen. Prijs f 2.50.

Hoewel ik, nadat ik het te dezer plaatse aankondigen dezer intreerede op mij genomen had, zelf tot het leveren eener proeve van dezelfde rechtslitteratuursoort geroepen werd, wil ik mij aan het kort aankondigen in dit tijdschrift niet onttrekken. Naar omvang, stijl en paragraafsgewijze indeeling wellicht meer een verhandeling dan een rede, biedt dit geschrift in zijn tekst en zijn 35 blz. aanteekeningen een aan den omvang meer dan evenredig rijken inhoud.

Spr. schetst het onoplosbaar conflict tusschen wetenschapsideaal en persoonlijkheidsideaal in de humanistische levens- en wereldbeschouwing; eerst in haar grondstructuur, dan in eenige harer typen, door spr. genoemd de naturalistische typen, het idealistisch-functionalistische type (Marburgerschool), het relativistisch-personalistische type (Badensche school), het transpersonalistische type (10 blz. over Julius Binder's Philosophie des Rechts, 1925). Dan ontwikkelt hij de antithese tusschen die humanistische wetsidee en de Christelijke wetsidee; alle typen dezer laatste kenmerken zich door de belijdenis van de goddelijke schepperssouvereiniteit als diepsten oorsprong en geldingsgrond van alle wetten die de schepping beheerschen, en de belijdenis van de goddelijke voorzienigheid als den organischen band, die alle wetten tot een diepere eenheid samenbindt. Tenslotte ontvouwt hij de heuristische, de methodische en de kritische beteekenis, voor rechtswetenschap en rechtsfilosofie, van de Calvinistische wetsidee in het bijzonder. Deze stelt, tegenover de wet der continuïteit als ordeningsbeginsel in de humanistische wetsidee, het universeele leerstuk der souvereiniteit in eigen kring, dat o.a. aan het recht temidden van andere gebieden (wetskringen) zijn plaats wijst.

Ondanks spr.'s wel even knappe als zware besprekingen van nieuwere en nieuwste Duitsche en Oostenrijksche rechtsfilosofie — in dit tijdschrift zij ook op zijn overzicht van moderne sociologie op blz. 84 en 85 gewezen — waag ik het ook voor den niet-Calvinist toch aan zijn Calvinistische beschouwingen grooter belang toe te schrijven. Het Nederlandsche cultuurleven heeft geruimen tijd een verhoogde veelzijdigheid ontleend aan de fundamenteele eigenheid der steeds eigener zich afteekenende Gereformeerde beginselen. Zelfs zoo geen afbreuk en twijfeling aan die beginselen gekomen waren, zou toch thans, na de ontwikkeling die de wetenschappen, wier gebied zij bestrijken, in en na den oorlog doormaakten, voor hun nadere staving en bepaling, zoo niet hun voorontwikkeling, de tijd daar zijn. In deze rede nu treedt niet op eenig punt een afwijking van wat tot dusver als Gereformeerde leer gold tegemoet, doch een aanduiding van haar verdieping over de volle breedte van haar grondslag. Zoo prof. Dooyeweerd kracht van uitwerken gegeven is, zal de behandeling van problemen van rechts- en staatstheorie erop kunnen rekenen, voortaan op elk punt van belang een Gereformeerde oplossing, uitvloeisel der Calvinistische wetsidee, op haar weg te vinden. Om de cultureele kracht, die van veelzijdigheid kan uitgaan, en om de winst, die van ridderlijken strijd valt te hopen, zij dat als welkom begroet.

M. P. VRIJ.